

ĐẠI TƯỚNG VÕ NGUYỄN GIÁP VỚI BẢO VỆ MÔI TRƯỜNG

NGUYỄN NGỌC TRAI

Nhân dân trong nước và trên thế giới đều biết: Đại tướng Võ Nguyên Giáp chính là người học trò, người cộng sự xuất sắc của Chủ tịch Hồ Chí Minh. Ông không chỉ là nhà chỉ huy quân sự kiệt xuất mà còn là nhà văn hóa, nhà hoạt động chính trị, xã hội, ngoại giao có uy tín. Sau chiến tranh, Đại tướng Võ Nguyên Giáp đặc biệt quan tâm đến môi trường sinh thái. Riêng bản thân tôi rất vinh dự được dự một số cuộc họp mà Đại tướng chủ trì, được nghe nói chuyện tại quê nhà vào năm 1975 sau khi đất nước thống nhất. Đặc biệt những lần sau đó với vị trí công tác của mình cũng như một số lần được gặp, được cùng đi thăm Phong Nha - Kẻ Bàng và một số nơi khác trong tỉnh.

Đại tướng có hiểu biết sâu sắc nhiều vấn đề cơ bản nhất về môi trường mà nhiều nhà khoa học đều nể trọng ông. Những ý kiến của Đại tướng là những vấn đề lớn cho hôm nay và mãi mãi về sau. Tôi xin được nêu hai vấn đề sau đây:

1. Đại tướng quan tâm môi trường trong lĩnh vực bảo vệ tài nguyên môi trường, tài nguyên rừng và môi trường sinh thái đầm phá.

Nhân ngày Môi trường thế giới tháng 6 năm 1990, tại cuộc Hội thảo Rừng và Môi trường do Bộ Lâm nghiệp tổ chức, Đại tướng đã có bài phát biểu quan trọng in sâu mãi trong tâm trí tôi, nhất là thời gian tôi được làm nhiệm vụ công tác quản lý môi trường ở một địa phương.

Đại tướng viết: “Nhu chúng ta biết, vấn đề bảo

vệ tài nguyên thiên nhiên và môi trường từ lâu đã trở thành mối quan tâm của toàn thế giới, là một vấn đề mang ý nghĩa toàn cầu. Ở nước ta hiện nay việc bảo vệ các tài nguyên rừng và bảo vệ môi trường sống cũng là một nhiệm vụ hết sức quan trọng mang tính chất cấp bách của toàn dân”.

Với vấn đề rừng, Đại tướng nhấn mạnh: “Rừng ở nước ta có vai trò cực kỳ quan trọng đối với môi trường sống của nhân dân cũng như đối với sự phát triển kinh tế - xã hội, văn hoá và quốc phòng... Rừng nước ta không chỉ là nguồn tài nguyên có giá trị về mặt kinh tế mà cả về mặt văn hoá, xã hội và khoa học nữa”.

Là các nhà khoa học, các nhà nghiên cứu về môi trường và rừng đều tâm đắc với ý kiến của Đại tướng: “*Trước hết chúng ta phải tìm mọi cách bảo vệ bằng được những diện tích rừng tự nhiên hiện còn, phải có những biện pháp hữu hiệu sớm chấm dứt những hiện tượng phá rừng, săn bắn thú rừng bừa bãi và tình trạng lãng phí tài nguyên rừng; đồng thời phải đẩy mạnh việc trồng cây, trồng rừng kết hợp với việc bảo vệ rừng một cách có hiệu quả*”. Cũng trong bài phát biểu trên, Đại tướng đã có những đánh giá quan trọng về việc trồng rừng ở nước ta bằng nhận định rất sâu sắc rằng: “*Ta cũng đã triển khai, đưa vào sản xuất những kỹ thuật tiên bộ về bảo vệ rừng, về khoanh nuôi, cải tạo và làm giàu rừng. Nhưng những kết quả đó còn quá nhỏ, chưa tương xứng với công sức ta đã bỏ ra, chưa bù lại được những diện tích rừng đã mất. Và lại, dù*

cho sau này ta có trồng được hàng chục ha rừng thâm canh năng suất cao cũng chỉ là rừng thuần loại hoặc hỗn giao vài loại cây chứ ta khó có thể trồng lại được, dù chi 1 ha, giống rừng tự nhiên với kết cấu hợp lý, đa dạng về giống loài, về mật độ và tầng tán, không thể khôi phục được những loài, những cá thể đặc sắc đã mất đi”.

Chỉ có sự hiểu biết sâu sắc về rừng thì mới có nhận định như vậy. Đây cũng chính là lý do mà Đại tướng yêu cầu bảo vệ bằng được rừng tự nhiên hiện có.

Trước đó một năm, vào năm 1989 trong một buổi nói chuyện với Đại biểu Đảng bộ và nhân dân tỉnh Cao Bằng, Đại tướng: *Phải coi rừng là là một tài nguyên chiến lược quan trọng hàng đầu*. Vì thế muốn xây dựng kinh tế ở Cao Bằng trước tiên là phải làm cho đồi núi có màu xanh trở lại. Phải lo cho con người, rồi phải lo cho rừng.

Một đơn vị quân đội trên địa bàn rừng Trường Sơn đến thăm nhân ngày sinh nhật của ông, Đại tướng lại nhắc: *Phải bảo vệ rừng già quý hiếm của Trường Sơn*.

Đại tướng Võ Nguyên Giáp với môi trường, rừng ở Quảng Bình.

Là người con của quê hương Quảng Bình, Đại tướng hiểu rất rõ vùng đất Quảng Bình. Đây là vùng đất hẹp, dốc chạy dài theo bờ biển, đang còn rất nghèo, lại chịu ảnh hưởng nặng nề của cuộc chiến tranh chống Pháp chống Mỹ dẫn đến mất rừng môi sinh, môi trường bị đe dọa. Vì thế khi về thăm quê hương, Đại tướng đều luôn luôn nhắc nhở các đồng chí lãnh đạo tỉnh ta phải bảo vệ môi trường, bảo vệ rừng.

Sinh nhật lần thứ 99, lãnh đạo tỉnh ra thăm Đại tướng phát biểu: *Rừng, môi trường và sinh thái vẫn là quan trọng nhất, phải giữ cho thiên nhiên tươi xanh, bảo vệ môi trường thì Quảng Bình mới có thể phát triển bền vững, giàu, mạnh*.

Lãnh đạo tỉnh phát biểu với Đại tướng: Quê hương Quảng Bình được thiên nhiên ưu đãi có Phong Nha - Kẻ Bàng, có rừng Quốc gia đa dạng sinh học với những loài cây Đại tướng hàng yêu quý trân trọng. Đại tướng nhắc thêm: *Cán bộ, anh em Quảng Bình phải giữ gìn môi trường, trồng thêm rừng ở phía Tây, ngăn mặn, ngăn phá hoại môi trường, giữ rừng*.

Chúng tôi còn nhớ rõ vào năm 1992, khi Đại tướng và phu nhân cùng cô con gái Võ Hồng Anh

vào thăm Phong Nha - Kẻ Bàng, gặp Hiệp hội Hang động Hoàng gia Anh phối hợp khoa Địa lý - Đại học Quốc gia Hà Nội khảo sát có hệ thống hang động. Biết Đại tướng đến, đoàn vô cùng vui mừng trình bày với Đại tướng quá trình nghiên cứu hang động. Tập sách “Tuyên tập các công trình nghiên cứu khoa học về Karst nhiệt đới Việt Nam và quyển Kỳ quan hang động Việt Nam” có viết: Nghiên cứu hang động Karst phục vụ du lịch và các ngành kinh tế và khoa học là một công tác quan trọng cần làm cho thật tốt, luôn luôn chú trọng bảo vệ môi trường.

Mỗi người dân Quảng Bình đều không bao giờ quên mỗi lần về thăm quê, Đại tướng đều đi thăm các điển hình về bảo vệ môi trường, dành thời gian về trồng rừng và nhất là các điển hình về trồng các loại cây bản địa. Thời Bình Trị Thiên, khi về thăm và làm việc, Đại tướng quan tâm đến cây trồng che phủ đồi trọc đất trống, thăm trại nghiên cứu vùng đồi ở huyện Bố Trạch.

Những người dân Quảng Bình đã thật sự xúc động khi nghe Đại tướng tâm sự trong lần về thăm rừng cây mẹ Nghèng: “Nếu không có những cuộc chiến tranh và không trở thành vị tướng cầm quân, tôi rất muốn được làm một người trồng rừng chống cát cho quê hương mình như mẹ Nghèng”. Trong nhiều lần về thăm quê hương Quảng Bình Đại tướng đều thăm mẹ Nghèng. Đại tướng cũng đã từng nói: *“Quảng Bình cát trắng, gió Tây Nam, nếu ai cũng làm được như mẹ Nghèng thì tốt biết mấy”*.

Đại tướng đã đến thăm rừng tái sinh, rừng trồng của ông Ngô Xuân Lý ở vùng đồi núi Cồn Chày, xã Cự Nẫm, huyện Bố Trạch. Đại tướng rất vui vì trong khi các nhà lâm nghiệp còn chưa tìm được cách nhân giống huỳnh thì ông Lý, một người nông dân chưa học hết cấp 2 và chưa một lần biết đến quy trình ươm cây giống đã nhân giống thành công và trồng được hàng chục ha rừng huỳnh. Ông chính là người “chuyên gia công nghệ” nhân giống huỳnh miễn phí cho lâm trường Nhà nước; giúp các vùng đồi hoang của huyện Bố Trạch trở nên “đất như tôm tươi” vì nhà nhà tham gia nhận đất trồng rừng. Đại tướng cho rằng, cây huỳnh là cây phù hợp với vùng đất Quảng Bình, cải tạo đất tốt, giá trị kinh tế cao.

Vùng đất rừng này với diện tích rừng đã khai thác kiệt quệ, sau 10 năm gieo trồng rừng huỳnh

của ông đến kỳ khai thác có thể đạt giá trị hàng trăm tỷ đồng. Cây huỳnh từ đây là cây phát triển mạnh mẽ trên vùng đồi Quảng Bình, chống được xói mòn, tăng mực nước ngầm trong đất.

Nhớ lại thời kỳ tỉnh Bình Trị Thiên chưa chia tách, khi đi thăm huyện Hương Phú (huyện Hương Phú cũ thời tỉnh Bình Trị Thiên), đồng chí Bí thư huyện ủy Võ Nguyên Quảng đưa Đại tướng Võ Nguyên Giáp đi thăm một số vùng trong huyện. Khi thấy vùng đồi trọc, Đại tướng nhắc đồng chí lãnh đạo quan tâm trồng rừng trên đất đồi trọc. Đồng chí lãnh đạo huyện phát biểu với Đại tướng: Với đất đai, khí hậu vùng đồi này khó trồng cây gì cho phù hợp. Đại tướng chỉ một cây rừng xanh tốt trên gần đỉnh đồi nói: *"Sao cây này lại xanh tốt mà không phát triển trồng khắp cho vùng này"*. Đồng chí lãnh đạo lúng túng, nói ú ớ không rõ lời. Đồng chí lãnh đạo nhớ mãi câu chuyện đó, kể chúng tôi nghe những kỷ niệm về Đại tướng.

Nhà của Đại tướng gần phá Hạc Hải, nên rất hiểu rõ vùng phá này. Xưa kia, vào thế kỷ 17, 18, phá rộng gần 2000 ha, bị lấp dần còn chưa đến 1000 ha, các sinh vật rất đa dạng, rất nhiều loại tôm cá, cóc, lác.. có giá trị. Để ngăn mặn giữ ngọt, tỉnh Quảng Bình cũng như thời tỉnh Bình Trị Thiên chủ trương đắp đập ngăn mặn ở dưới phục vụ nước ngọt cho vùng lúa chính hai huyện Quảng Ninh, Lệ Thủy. Vì thế phá Hạc Hải ngọt hoá, tính đa dạng sinh vật không còn, các loại hải sản có giá trị mất dần. Nhiều lần Đại tướng đề nghị lãnh đạo tỉnh quan tâm có biện pháp trả lại dòng chảy tự nhiên cho phá Hạc Hải, bảo đảm tính đa dạng sinh vật vùng phá này, nhưng vẫn có biện pháp giải quyết nước ngọt cho các cánh đồng lúa của hai huyện.

Trong năm 2003, một dự án lớn gồm hệ thống đê ngăn mặn kiên cố được xây dựng cho vùng lúa hai huyện Lệ Thủy và Quảng Ninh. Chúng tôi đã tiến hành xây dựng đề án đánh giá tác động môi trường, thực hiện ý kiến của Đại tướng.

Ở xa quê hương, Ông luôn luôn vui mừng với những kết quả làm được của quê hương và có những ý kiến góp ý quan trọng.

Vào năm 2003, khi phong trào nuôi tôm trên cát phát triển mạnh, Đại tướng rất quan tâm đến việc nuôi tôm trên đất cát ven biển. Đại tướng biết được có những địa phương triển khai việc nuôi tôm trên cát theo cách làm như đã triển khai gây ô nhiễm môi trường rất trầm trọng nên Đại tướng đã có ý

kiến cho các cấp có thẩm quyền dừng đề án này (còn có ý nghĩa về an ninh quốc phòng). Dự án nuôi tôm trên đất cát ven biển Quảng Bình định triển khai trên diện tích 2.500ha từ vùng biển xã Bảo Ninh thành phố Đồng Hới đến bờ biển vùng Quảng Ninh, Lệ Thủy. Trên đất dự án có nhiều rừng phi lao phòng hộ đã trồng 40 - 50 năm nay. Điều nguy hiểm là nếu lấy nước ngọt dưới cát để hoà nước mặn phù hợp nuôi tôm phải cần đến cả khối lượng nước rất lớn mỗi năm. Lấy nước ngọt nước mặn thâm nhập vào, huỷ hoại hết môi trường sinh thái: Cây chết, con người không có nước sinh hoạt trong đời sống con người và khách du lịch ở các bờ biển. Chính vì vậy dự án đã ngừng thực hiện.

2. Đại tướng còn quan tâm môi trường trong việc xây dựng các khu công nghiệp, khai thác khoáng sản...

Cách đây vài năm, Đại tướng có viết thư cho lãnh đạo tỉnh về việc xây dựng các nhà máy ở các khu công nghiệp Quảng Bình. Đại tướng đề nghị tỉnh chọn nhà máy với công nghệ sạch, không khói bụi giữ trong sạch cho Phong Nha - Kẻ Bàng, vùng bờ biển và khu dân cư.

Trong những năm gần đây, Đại tướng rất quan tâm đến vấn đề môi trường trong việc xây dựng các hồ đập thủy điện, các cảng biển, quan tâm đến khai thác khoáng sản. Trong các ngày 19, 20, 21/01/2009, các đồng chí cấp cao của Đảng và Nhà nước đến chúc sức khỏe, Đại tướng phát biểu: *Việc khai thác bôxít Tây nguyên, vấn đề môi trường là vấn đề sống còn*. Ngày 21/01/2009, Đồng chí Phạm Quang Nghị đến chúc sức khỏe Đại tướng cũng đã phát biểu: *Hà Nội bảo vệ bằng được môi trường*.

Ngoài những việc làm kể trên, việc quan tâm của Đại tướng Võ Nguyên Giáp về môi trường còn rất nhiều. Nhà khoa học về môi trường Nguyễn Hữu Ninh đã viết: *"Tướng Giáp có một sự hiểu biết về môi trường thực sự. Hơn nữa, ngay sau khi chiến tranh chấm dứt, Tướng Giáp, nhà lãnh đạo đầu tiên tập trung vào các vấn đề môi trường. Ông say mê về phong trào bảo vệ môi trường. Năm 1986, có vị giáo sư mang tặng 1 cuốn sách "nhỏ và đẹp" của tác giả Schumacher vào thứ 6, sáng thứ 2 kể đó Tướng Giáp đọc xong cuốn đó và hỏi có sách về môi trường nữa không. Viết như vậy, chúng tôi thấy thật là sâu sắc về Đại tướng trong lĩnh vực môi trường, đặc biệt về rừng"*.

N.N.T